was 380.5 m^2. The total excavated area contained 102 individual burials oriented in the NW–SE direction, with heads facing NW (Fig. 2). Trenches 1–3 and 5–8 contained 23 burials, encountered at a depth of 50–97 cm. The deceased were buried individually, and some had limbs adjusted (Fig. 3). The bodies were those of adult males, exhibiting some anatomical variations and both treated and untreated dental disease. No evidence of death caused by trauma was noted. *Stalag 331 I C Heydekrug* POW tags were found on 47.8 % of the deceased. Additionally, some buttons from uniforms or undergarments were found, and one of the buttons depicted a star with a hammer and sickle. These finds helped to more accurately determine the size of the cemetery of Stalag 331 POW camp in 1941–1942, i.e., they helped to determine that the site measured around 79 x 3–47 m (2,220 m^2).

The excavation in area II (2,500 m^2) covered 157 m^2. Trench 9 revealed 10 graves arranged in a single row on a NE–SW axis. The graves contained 10 individual burials of adult males, limbs adjusted, bodies oriented in the NE–SW direction, and heads facing SE (Figs. 4–5). The bodies bore no signs of trauma or pathologies, but the occurrence of both treated and untreated dental disease was noted. One identified cause of death was an abdominal injury. Associated finds include a US soldier ID tag, a golden US pilot ring, an Orthodox medal, uniform shreds, and buttons. The cemetery was used for the burial of POWs captured by the German forces, 3 of which were US pilots imprisoned in the Luft VI camp, and one Canadian Air Force pilot (see the following article). In conclusion, a 24 x 11 m area (264 m^2) was identified as the cemetery of the Luftlag VI POW camp in 1943–1944.

Of the 225 m^2 designated as area III, a 20 m^2 area was excavated, but no graves were found. The anomalies identified in the survey 2019 were likely the result of local mineral build-up in the soil.

Human remains and associated finds unearthed during the excavation were recorded, and the area was then backfilled.

Ingrida Čičiurkaitė,
Rokas Kraniauskas

JAV lakūnų palaikų paieška Macikuose

2021 m. Macikų kaime (Šilutės r., Šilutės sen.), H. Zudermano gatvėje, saugomoje Macikų nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovyklos ir Tarybų Sąjungos Gulago lagerio objektų komplekso (UK 17035) teritorijoje JAV gynybos departamento DPAA institucijos (angl. *Defense POW/MIA Accounting Agency*) prašymu, dalyvaujant jų atstovams, bendradarbiaujant su JAV ambasada, vykdyti detalieji tyrimai. Tyrimų užsakovas – JAV Gynybos departamento karo belaisvių ir dingusių kovos veiksmuose apskaitos agentūra ((angl. *U.S. Department of Defense Prisoner Of War/ Misssing In Action (POW/MIA) Accounting Agency*). Tyrimus atliko KVGT ir MB „Arksaika“. Jų tikslas buvo surasti, identifikuoti ir iškelti 3 JAV karių kapus bei perduoti juos atsakingai institucijai karių palaikų grąžinimui į kilmės šalį.

Tikėtina kapavietė aptikta 2019 m. žvalgant neinvaziniais metodais (T. Rimkus). 2021 m. (I. Čičiurkaitė) lokalizuota kapinių teritorija ir nustatytos jos ribos. Tais pačiais metais atliekant minėtus kapinių lokalizavimo darbus vykdyti palaikų iškėlimo darbai. Dėl viešųjų pirkimų procedūrų užsakovui nesutikus juos atlikti, pateiktas atskiras archeologinių tyrimų projektas palaikų iškėlimui.

Macikų nacistinės Vokietijos karo belaisvių stovykloje *Stalag Luft VI* žuvo ar mirė 3 JAV karinių oro pajėgų kariai. Seržantas Walteris Niesas (1920–1944 05 27) buvo 96-osios bombonešių eskadrilės, 2-os bombonešių grupės, B-17 bombonešio uodegos kulkosvaidininkas. Lėktuvą vokiečių naikintuvams numušus 1944 m. sausio 24 d. virš Balkanų, pilotui pavyko jį nuleisti paplūdimyje netoli Ulcinio Juodkalnijoje. Čia įgula ir buvo sučiupta, nusiųsta į Frankfurtą, iš ten seržantas papuolė į Macikų belaisvių stovyklą. Nušautas 1944 m gegužės 27 d. paryčiui einant į tualetą: seržantas sirgo dizenterija ir auštant jam skubiai reikėjo pasinaudoti tualetu. 5:40 val. (likus 20 minučių iki leidimo išeiti iš barakų) jis pakilo nuo gulto ir išėjo pro dėl kažkokių priežasčių neužrakintas duris. Einantį tualeto link jį nušovė kareivis iš sargybos bokšto. Kulka pataikė į dešinę pilvo pusę ir išėjo pro nugarą *(Casualty questionnaire by 2d Lt Eugene K. Ralph, MACR 1988; Burton, E. Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Stovyklos apsauga dar 20 minučių neleido vežti sužeisto seržanto medikams. Nugabentas į ligoninę jis mirė po 12 valandų (*Sgt Linden Voight, http://www.b24.net/pow/stalag6.htm; Affidavit extract of T Sgt Francis S. Paules, 23–24 August 1945, File "12–135, Book 3," Box 173, Entry 143, RG 153, NARA; Burton, E. Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Palaidotas kape 3.

Seržantas George B. Walkeris (1918–1944 04 27) buvo 369-osios bombonešių eskadrilės, 306-osios bombonešių grupės, B-17 bombonešio inžinierius ir viršutinio bokštelio kulkosvaidininkas. Jo lėktuvas numuštas 1944 m. vasario 3 d. Vokietijoje prie Vilhelmshafeno. Jis išsigelbėjo, tačiau Noiharlingersilio mieste Vokietijoje buvo sučiuptas ir papuolė į Macikų belaisvių stovyklą (*Missing Air Crew Report (MACR) 2494, the Missing Air Crew Reports of the U.S Army Air Forces, 1942–1947, National Archives Microfilm Publication M1380, Record Group (RG) 92: Records of the Office of the Quartermaster General, National Archives and Records Administration (NARA), Cillege Park, MD; Burton, E. Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). 1944 m. balandžio 27 d. su dar vienu karo belaisviu bandė pabėgti iš stovyklos, tačiau buvo pastebėti griovyje prie perimetro tvoros. Jis susigrūmė su lagerio sargyba ir žuvo pašautas į krūtinę (*Edgar A. Jurist, File "14. Lithuania, Stalag Luft VI," internal JCSD file; http://www.b24.net/pow/stalag6.htm; letter from Edgar A. Jurist to H.R. Harmon, 10 January 1946, MACR 2494 and Individual Deceased Personnel File (IDPF) for George B. Walker, Staff Sergeant (S Sgt), 34147240, RG 92, National Personnel Records Center, St. Louis, MO;* Burton E., *Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Kitą rytą jo kūnas buvo nuvežtas į Raudonojo Kryžiaus patalpas, suvyniotas į antklodę ir paruoštas laidoti. Palaidotas netoli stovyklos esančiose nedidelėse kapinėse. Remiantis vokiečių įrašais – *Heydekrug* kalinių stovyklos kapinėse, kape 2 (*Memo "Retention Deferred Search Roster, Russia," 28 October 1953, IDPF for S Sgt Walker;* Burton E., *Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*).

Seržantas Williamas F. Teaffas (1918–1944 07 10) buvo 351-osios bombonešių eskadrilės, 100-osios bombonešių grupės, B-17 bombonešio radistas. Lėktuvas numuštas 1944 m. kovo 6 d. Vokietijoje prie Kvakenbriuko per bombardavimo misiją Berlyne *(MACR 3020.* Kaip nurodyta Burton E., *Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Likę gyvi įgulos nariai buvo

išsiųsti į Oldenburgo oro bazę, iš ten keli papuolė į Macikų belaisvių stovyklą. Susirgęs difterija mirė 1944 m. liepos 10 d. gydomas Macikų kaime, pasak chirurgo, dėl difterijos komplikacijų – podifterinio plaučių ir širdies paralyžiaus (*Medical Certificate," 11 July 1944, MACR 3020 and IDPF for William F. Teaff, T Sgt, 35586750;* Burton E.*, Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Palaidotas šalia kitų kape 4.

Be 3 amerikiečių lakūnų, žuvusių *Stalag Luft VI* karo belaisvių stovykloje, kapinėse palaidotas dar vienas sąjungininkų karys – karininkas Keithas O. Perry iš Vankuverio Kanadoje, tarnavęs 405-ojoje Kanados karališkųjų oro pajėgų eskadrilėje. Jo bombonešis *Halifax* numuštas 1943 m. balandžio 4 d. Karininkas sugautas Pietų Beierlando mieste Nyderlanduose. Iš ten nusiųstas į *Stalag Luft III* stovyklą Sagane, Vokietijoje. Po to perkeltas į *Stalag Luft VI* karo belaisvių stovyklą (*Prisoner card for Warrant Officer (WO) Keith O. Perry, and "Circumstantial Report," 4 April 1943, service casualty file for WO Keith Oliver Perry, R87712, Volume 28409, Series RG 24, Library and Archives Canada, Ottawa, Ancestry.com;* Burton E., *Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). 1943 m. rugpjūčio 23 d., pasak britų stovyklos atstovo RAF (angl. *Royal Air Force*) seržanto Jameso A. G. Deanso, karo prievolininkas (angl. *Warrant Officer (WO)*) Perry mirė po trumpos ligos, nors per tą laiką jam du gydytojai suteikė geriausią medicininę pagalbą *(Letter from Sergeant (Sgt) James A.G. Deans to Mrs. Roy A. Perry, 11 September 1943, FindaGrave.com;* Burton E., *Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Pagal jo mirties liudijimą, jis mirė nuo ūminės geltonosios kepenų atrofijos (*Dr. Urgler, "Death Certificate," 31 August 1943, service casualty file for WO Perry.* Kaip nurodyta Burton E.*, Undersolved American losses from Stalag Luft 6, Šilutė, Lithuania, Incident 242–J. 2021*). Palaidotas kape 1.

1 pav. Kapas 7. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 1. Grave 7.

2 pav. Kapas 8. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 2. Grave 8.

3 pav. Kapas 10. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 3. Grave 10.

4 pav. Kapas 10, medicininė intervencija – drenažinis vamzdelis. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 4. Grave 10, evidence of medical intervention – a drainage tube.

Daugiau jokie žuvę sąjungininkai *Stalag Luft VI* kapinėse nelaidoti, kol vokiečiai naudojo stovyklą tokiu pavadinimu.

2021 m. teritorijoje II, 77 m^2 dydžio perkasoje 9 atidengta viena palaidojimų eilė, orientuota ŠR–PV kryptimi, kurioje fiksuota 10 individualių kapų kontūrų. Kapai orientuoti ŠV–PR kryptimi, galvomis į PR. Kapų duobės fiksuotos 30–45 cm gylyje. Jos yra pailgo netaisyklingo stačiakampio užapvalintais kampais formos, užpildas – su smėliu maišytas dirvožemis. Kapų duobės nuo 91 cm iki 1,08 m pločio, nuo 2,19 m iki 2,64 m ilgio. Tarpai eilėje tarp kapų duobių siekia 41–170 cm. Palaikai atidengti 95–124 cm gylyje (kapas 9 neatidengtas dėl gerai išlikusio karsto dangčio). Mirusieji laidoti po vieną, aukštielninki, taisant rankų ir kojų pozicijas, galva visada orientuojant į PR. Palaikai visiškai skeletavę, išlikimo laipsnis varijuoja nuo gerai iki vidutiniškai išlikusio skeleto.

Trijuose kapuose identifikuoti JAV lakūnai, kalėję *Stalag Luft VI* karo belaisvių stovykloje: kapas 7 – Williamas F. Teaffas (1 pav.); kapas 8 – George B. Walkeris (2 pav.); kapas 10 – Walteris Niesas (3 pav.). Kapas 9 identifikuotas kaip Kanados karališkųjų oro pajėgų karininko Keitho O. Perry. Apibendrinant antropologinius duomenis, galima teigti, kad palaikai suaugusių vyrų (daugiau kaip 25 m. amžiaus). Rekonstruotas mirusiųjų ūgis yra nuo 167,7–174,5 cm. Traumų ir patologijų neaptikta, fiksuotos gydytos ar negydytos dantų ligos. Fiksuota viena tikėtina mirties priežastis – sužalojimas pilvo srityje (4 pav.).

Kape 7, dešinėje krūtinės pusėje aptiktas JAV kario identifikacinis žetonas su vardu (5 pav.), pavarde bei numeriu, juosmens srityje rastos dvi sagutės. Kape 8, ant dešinės rankos piršto rastas auksinis 10 karatų svorio JAV lakūno žiedas (6 pav.), šalia palaikų aptikta uniformos audinio trūnėsių, krūtinės sritis pridengta audiniu. Palaidotas su batais. Po palaikais aptikta eglišakių. Kape 10 jokių radinių neaptikta, išskyrus medicininį drenažinį vamzdelį, susegtą žiogeliu.

Stalag Luft VI karo belaisvių kapinėse palaikai laidoti 1943 m. liepą–rugpjūtį (šaltiniuose

0 3 cm

5 pav. Kapas 7, JAV kario identifikacinis žetonas. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 5. Grave 7, US soldier ID tag.

0 2 cm

6 pav. Ant dešinės rankos piršto kape 8 rastas auksinis 10 karatų svorio JAV lakūno žiedas. I. Čičiurkaitės nuotr.

Fig. 6. A 10 c. gold US pilot ring found on the right hand of the individual in grave 8.

laidotuvių mėnesiai skiriasi), 1944 m. balandį, gegužę ir liepą. 1944 m. liepos 10-oji yra paskutinė *Stalag Luft VI* karo belaisvių stovyklos kapinių veikimo diena, nes praėjus 3 dienoms po seržanto W. F. Teaffo laidotuvių, vokiečiai stovyklą evakavo. Tikėtina, kad kiti 6 šalia aptikti palaidojimai yra ne *Stalag Luft VI* karo belaisvių stovyklos kalinių.

JAV gynybos departamento DPAA institucijai patvirtinus asmenų tapatybes, sugretinus su duomenų bazėje turimais odontologiniais duomenimis, 3 JAV lakūnų palaikai iškelti ir perduoti JAV. Informacija apie nustatytą Kanados karališkųjų oro pajėgų karininko kapo vietą perduota Kanados ambasados atstovui Lietuvoje.

The search for US pilots in Macikai

In 2021, an excavation was carried out in area II of the former cemetery of the WWII POW camp in Macikai (Šilutė district in western Lithuania). Trench 9 covered a 77 m^2 area and exposed a row of burials comprised of 10 individual grave cuts. The bodies were oriented in the NW–SE direction, with heads facing SE. The bodies were buried individually, at a depth of 95–124 cm, in an extended supine position. Three were identified as US pilots imprisoned at the Stalag Luft VI POW camp. Grave 7 was that of Sgt William F. Teaff, a B-17 bomber radio operator from the 100th Bomber Group of the 351st Bomber Squadron (Fig. 1). Grave 8 belonged to Sgt George B. Walker, a B-17 aerial engineer and top turret gunner from the 306th Bomber Group of the 369th Bomber Squadron (Fig. 2). The remains in grave 10 were identified as those of Sgt Walter Nies, a B-17 tail turret gunner from the 96th Bomber Squadron of the 2nd Bomber Group (Fig. 1). Grave 9 was identified as that of Canadian Air Force Officer Keith O. Perry.

Other remains were those of adult males. Reconstructed height ranged from 167.7 cm to 174.5 cm. No traumas or pathologies were observed; treated and untreated dental diseases were noted. The likely cause of death of one individual was an abdominal injury (Fig. 4). Grave 7 contained a US army ID tag (Fig. 5) and two buttons. The individual in grave 8 had a golden US pilot ring (Fig. 6) on their right hand, some shreds of fabric were found adjacent to the body, and the chest area was covered with a cloth. The deceased was buried with shoes on, and some fir branches were found underneath the body. Grave 10 contained a surgical drainage tube with a safety pin. The cemetery of the Stalag Luft VI POW camp was in use between the summer of 1943 and 10 July 1944. After the Defense POW/MIA Accounting Agency (DPAA) confirmed their identities, the remains of the three American pilots were repatriated to the US.